

Original Article

The Effectiveness of Training Character Strengths and Virtues Based on Seligman's Theory on Innovative Behaviors and Effective Teaching of Primary School Teachers

Zahra Ghaderi¹, PhD; Ilnaz Sajjadian^{2*}, PhD; Mohammad Ali Nadi³, PhD

¹Department of Educational Psychology, Isf. C., Islamic Azad University, Isfahan, Iran

²Department of Psychology, Isf. C., Islamic Azad University, Isfahan, Iran

³Department of Educational Sciences, Isf. C., Islamic Azad University, Isfahan, Iran

Article Information

Article History:

Received: April 24, 2024

Accepted: September 08, 2024

*Corresponding Author:

Ilnaz Sajjadian, PhD;
Department of Psychology, Isf. C.,
Islamic Azad University, Isfahan, Iran
Email: i.sajjadian@iau.ac.ir

Abstract

Introduction: Teachers' innovative behaviors and effective teaching can facilitate the student learning process by shaping an engaging educational environment. Accordingly, this study aimed to examine the effectiveness of training character strengths and virtues based on Seligman's theory on the innovative behaviors and effective teaching of primary school teachers.

Methods: This applied, quasi-experimental study employed a pretest-posttest control group design with a two-month follow-up period. The statistical population consisted of primary school teachers in Isfahan, Iran, during the 2020-2021 academic year. Using purposive sampling, 30 primary school teachers were selected and randomly assigned to either an experimental or a control group (15 teachers per group). The teachers in the experimental group received training in character strengths and virtues based on Seligman's theory over fourteen weeks, in fourteen 90-minute sessions. The administered questionnaires were the Innovative Behavior Questionnaire (IBQ) and the Effective Teaching Questionnaire (ETQ). The data were analyzed using repeated-measures analysis of variance (RM-ANOVA) via SPSS software, version 23.

Results: The results indicated that training in character strengths and virtues based on Seligman's theory had a significant effect on primary school teachers' innovative behaviors ($F=57.75$, $Eta=0.67$, $P<0.001$) and effective teaching ($F=33.20$, $Eta=0.54$, $P<0.001$).

Conclusion: Based on the findings, training in character strengths and virtues based on Seligman's theory—by fostering a positive outlook on life, teaching optimism, hope for the future, commitment, and meaning-seeking—could serve as an efficient method for enhancing innovative behaviors and effective teaching in primary school teachers.

Keywords: Personality, Seligman's Theory, Theory of Mind, Behavior, Teaching, Education, School Teachers, Students

Please cite this article as:

Ghaderi Z, Sajjadian I, Nadi MA. The Effectiveness of Training Character Strengths and Virtues Based on Seligman's Theory on Innovative Behaviors and Effective Teaching of Primary School Teachers. *Sadra Med. Sci. J.* 2025; 13(4): 861-872. doi: 10.30476/smsj.2025.102411.1523.

مقاله پژوهشی

اثربخشی آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی

زهرا قادری^۱، ایلناز سجادیان^{۲*}، محمد علی نادی^۳

^۱گروه روانشناسی تربیتی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران
^۲گروه روان‌شناسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران
^۳گروه علوم تربیتی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی، اصفهان، ایران

چکیده

اطلاعات مقاله

تاریخچه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۱۸

*نویسنده مسئول:

ایلناز سجادیان،

گروه روانشناسی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد

اسلامی، اصفهان، ایران

پست الکترونیکی: i.sajjadian@iaua.ac.ir

مقدمه: رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان می‌تواند با شکل‌دهی محیط جذاب تحصیلی، فرایند یادگیری دانش‌آموزان را تسهیل کند. براین اساس، پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی انجام گرفت.

مواد و روش‌ها: روش پژوهش حاضر کاربردی از نوع نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه گواه و دوره‌ی پیگیری دو ماهه بود. جامعه‌ی آماری پژوهش شامل معلمان دوره‌ی ابتدایی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بودند. در این پژوهش تعداد سی معلم دوره‌ی ابتدایی با روش نمونه‌گیری هفتمند انتخاب شدند و با گمارش تصادفی در گروه‌های آزمایش و گواه گمارده شدند (هر گروه پانزده معلم). معلمان حاضر در گروه آزمایش، آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن را طی چهارده هفته در چهارده جلسه‌ی نود دقیقه‌ای دریافت کردند. پرسش‌نامه‌های استفاده‌شده در این پژوهش شامل پرسش‌نامه‌ی رفتارهای نوآورانه‌ی معلمان^۱ و پرسش‌نامه‌ی تدریس اثربخش^۲ بود. داده‌های حاصل از پژوهش به شیوه‌ی تحلیل واریانس با اندازه‌های مکرر با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۳ تجزیه و تحلیل شد. **یافته‌ها:** نتایج نشان داد که آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن بر رفتارهای نوآورانه (F=۵۷/۷۵؛ Eta=۰/۶۷؛ P<۰/۰۰۱) و تدریس اثربخش (F=۳۳/۲۰؛ Eta=۰/۵۴؛ P<۰/۰۰۱) معلمان دوره‌ی ابتدایی تأثیر معنادار دارد.

نتیجه‌گیری: براساس یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان چنین نتیجه گرفت که اثربخشی آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن با بهره‌گیری از چشم‌انداز مثبت به زندگی، آموزش خوش‌بینی، امید به آینده، تعهد و معناجویی می‌تواند به‌عنوان یک روش کارآمد برای بهبود رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی استفاده شود.

کلمات کلیدی: شخصیت، نظریه‌ی سلیگمن، نظریه‌ی ذهن، رفتار، تدریس، آموزش، معلمان مدرسه، دانش‌آموزان

1. Innovative Behavior Questionnaire (IBQ)

2. Effective Teaching Questionnaire (ETQ)

لطفاً این مقاله را به این صورت استناد کنید:

قادری ز، سجادیان ا، نادی م. اثربخشی آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی. مجله علوم پزشکی صدرا. دوره ۱۳، شماره ۴، پاییز و زمستان ۱۴۰۴، ۸۶۱-۸۷۲.

دارد که بتوانند تصمیم بگیرند، راه‌حل‌های تازه‌ای برای مسائل پیدا کنند، خلاقیت داشته باشند و مسئولیت کارهایشان را بپذیرند (۶). در پژوهش‌های انجام‌شده، نوآوری را به اشکال مختلف، کاربرد ایده‌های جدید برای حل مشکلات، تبدیل ایده به برنامه‌ی کاربردی، محصول، خدمات جدید یا بهبود یک ارائه و عمل اداری جدید، مدیریت خلاق دانش به خواسته‌های خاص و نیازهای جامعه و اندیشه‌ی خلاق تحقق‌یافته در دنیای کسب‌وکار، تعریف کرده‌اند (۸). مؤلفه‌های رفتارهای نوآورانه‌ی معلمان، استفاده از فن‌آوری، روش‌ها و فنون جدید، ارائه‌ی اندیشه‌های خلاقانه، ترویج و پشتیبانی از اندیشه‌های جدید، تأمین بودجه و امکانات لازم برای اجرای اندیشه‌های جدید، به‌کارگیری طرح و برنامه‌های مناسب برای اجرای اندیشه‌های خود، خلاقیت و نوآوری در تدریس و توانایی استفاده از امکانات موجود به‌منظور نوآوری است (۹).

افزون بر رفتارهای نوآورانه، معلمان نیازمند آنند که بر دیگر فرایندهای معلمی مسلط باشند. تدریس اثربخش^۲ ازجمله مقتضیاتی است که معلمان با برخورداری از آن می‌توانند افزون بر مدیریت کلاس، رابطه‌ی سازنده‌ای را نیز با فراگیران برقرار کنند (۱۰). تدریس به‌عنوان نقطه‌ی آغاز فعالیت برای اجرای برنامه‌ی درسی، موقعیتی بسیار حساس است که می‌تواند سبب تحقق یا محقق‌نشدن اهداف آموزشی شود (۱۱). تدریس اثربخش، ترکیبی از دانش عملی تربیت و دانش موضوعی همراه با مهارت‌های روابط انسانی، قضاوت، شوخ‌طبعی و شهود است. یک معلم اثربخش‌شدن، چیزی فراتر از دانش فنی پیرامون روش‌های آموزشی را می‌طلبد. معلمان نیاز دارند به‌طور پیوسته به سنجش و توسعه‌ی دانش‌ها و مهارت‌های خود بپردازند؛ زیرا برای تبدیل‌شدن به نوعی از رهبری آموزشی و یادگیری که بتواند پاسخگوی چالش‌های مدارس در حال و آینده باشد، معلم باید به‌صورت مناسبی در این ابعاد توانمند شود (۱۲). اثربخشی معلمان به‌شیوه‌ی عمل آن‌ها در کلاس درس، تصمیماتی که می‌گیرند، تعاملاتی که با دانش‌آموزان دارند، مهارت‌های ارائه‌ی تدریس آن‌ها و شیوه‌ی مدیریت گروه‌ها در کلاس بستگی دارد. معلمان اثربخش افزون بر دانش محتوایی، به دانش محتوای آموزش عملی نیز نیاز دارند (۱۳). معلمان اثربخش افزون بر داشتن مهارت‌های عالی تدریس، در امور روزانه‌ی خود نیز حرفه‌ای هستند و جو مثبت کلاسی که دانش‌آموزان در آن احساس ارزش، اعتماد و حمایت کنند، ایجاد می‌کنند. همچنین با دانش‌آموزانی که به آن‌ها درس می‌دهند، رابطه‌ی مثبت دارند و برای آن‌ها احترام قائلند. یک تدریس اثربخش با تعاملات پویای بین معلمان و فراگیران سروکار دارد (۱۰).

2. Effective teaching

موفقیت نظام آموزشی در تربیت دانش‌آموزان و گسترش دامنه‌ی فعالیت و تفکر علمی آنان، هدفی است که برنامه‌ریزان جوامع مختلف در پی دستیابی به آن هستند؛ زیرا مهیاکردن بستر رشد و تعالی دانش‌آموزان می‌تواند زمینه را برای تحول جامعه در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و علمی بگشاید (۱). در چنین محیط و فضایی که تنها پدیده‌ی ثابت، تغییر و تحول است، آموزش و پرورش به‌عنوان متولی نظام آموزشی نمی‌تواند از رویارویی با چالش‌های یادگیری و یاددهی حرفه‌ای اجتناب کند و تنها به فکر حفظ حیات خود به‌عنوان نظام آموزش‌دهنده‌ی سنتی باشد. مبتنی بر این اهداف و مفاهیم، آموزش و پرورش زمانی می‌تواند بیشترین بازدهی را داشته باشد که هدفمند باشد و براساس یک چارچوب و ساختار مشخص عمل کند (۲). آموزش و پرورش باید حقایق آینده را برای اعضای مدرسه‌ی خود تفسیر کند و در سایه‌ی پژوهش مشارکتی، کارکنان در مدرسه دریابند که در چه وضعیتی هستند و چگونه بدین وضعیت و موقعیت رسیده‌اند و بالاخره، برای آینده‌ای که ویژگی تغییر جزیی از آن است، چه باید کرد؟ (۳) تمرکز بر معلمان به‌عنوان پیش‌گامان این عرصه و تأمین نیازهای آنان، اهداف، اولویت‌ها و ایجاد آمادگی برای رسیدن به هدف، آموزش و توسعه‌ی توانمندی‌های آنان، از ایده‌های نوین برای مدیریت با کیفیت بالاست. از طریق توجه به جایگاه معلمان و ارزش‌نهادن به نظر آن‌ها، با تأکید بر برنامه‌ریزی برای تأمین نیازهای آنان، ترویج فرهنگ کیفیت جامع برای بهبود عملکرد تربیتی و آموزشی مدرسه عملی خواهد شد (۴).

باتوجه به اهمیت نقش معلمان در شکل‌گیری پیشرفت سازمان آموزش و پرورش و همچنین بالندگی دانش‌آموزان کشور، توجه به مؤلفه‌های روانی، شغلی، هیجانی، عاطفی و اجتماعی آنان ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. ازجمله رفتارهایی که می‌تواند در مسیر تدریس فعال و عملکرد بهنجار در محیط آموزشگاه به معلمان یاری رساند، رفتارهای نوآورانه‌ی^۱ آنان است (۵). رفتارهای نوآورانه نوعی فرایند انگیزشی و شناختی در افراد است که در فعالیت‌های خاصی همچون شیوه‌ی تدریس و تعامل با دانش‌آموزان دیده می‌شود (۶). نوآوری یکی از اجزای کلیدی ارتقا و پیشرفت و خلق ارزش است و به شایستگی‌های افراد بستگی دارد (۷). محیط کاری امروز به کارکنانی نیاز

1. Innovative behaviors

هرچند وظیفه‌ی مدرسه پرورش همه‌ی ابعاد وجودی دانش‌آموزان است، اما به‌نظر می‌رسد در مدارس ایران بیشتر به بعد شناختی دانش‌آموزان توجه شده است و دیگر ابعاد وجودی مانند بعد اخلاقی، هیجانی و احساسی آنان نادیده گرفته می‌شود. برای همین محتویات آموزشی موجود نمی‌تواند تأثیر مثبت تربیتی که انتظار می‌رود را بر روان و هیجان دانش‌آموزان ایرانی بگذارد (۱۴). براین اساس، یکی از روش‌های کارآمد برای بهبود پردازش‌های روانی و هیجانی دانش‌آموزان، آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن^۳ به معلمان است تا آنان با به‌کارگیری مفاهیم مثبت‌گرایی در فرایند تدریس، ضمن ارتقای تدریس مؤثر و رفتارهای نوآورانه خود، به ارتقای بعد اخلاقی و هیجانی دانش‌آموزان نیز یاری رسانند (۱۵). چنان‌که نتایج پژوهش ابراهیمی، ارجمندنی و افروز (۱۶)، قاسمی‌حسین‌آبادی، زندی‌پور و حسینیان (۱۵)، مسیبی، شریفی‌راد، فرامرز و ابوالقاسمی (۱۷)، بشکار و ملازهی (۱۸)، آلن و همکاران (۱۹)، دانکر و همکاران (۲۰) و لی و لی (۲۱) مؤید همین ادعاست. در سال‌های اخیر سلیگمن جنبش روان‌شناسی مثبت را رهبری و هدایت کرده است و این رسالت و مأموریت مغفول‌مانده را به‌عهده گرفته است و در پی آن است تا از این طریق به رسالت روان‌شناسی درباره‌ی انسان به‌طور کامل جامعه‌ی عمل بپوشاند (۲۲). روان‌شناسی مثبت‌نگر در پی مطالعه و بررسی فرایندهایی است که زندگی را ارزشمند ساخته و رشد و بالندگی افراد را موجب می‌شود. همچنین این رویکرد روان‌شناسی، به مطالعه و بررسی شرایط و فرایندهایی توجه کرده است که به کارکرد بهینه‌ی افراد، روابط و امور می‌انجامد. روان‌شناسی مثبت‌نگر فقط به ضعف‌ها و کاستی‌ها نمی‌پردازد بلکه به مطالعه و بررسی نقاط قوت و جنبه‌های مثبت نیز می‌پردازد (۲۳). از نظر وادا و همکاران (۲۴) هدف روان‌شناسی مثبت‌نگر این است که با افزایش عواطف و هیجان‌های مثبت، اشتغال‌ها، روابط و مناسبات مثبت، معانی و دست‌آوردها خودشکوفایی را افزایش و فضائل و توانمندی‌های شخصیتی را گسترش دهد (۱۹). روان‌شناسی مثبت‌نگر، تلاش متخصصانی را نشان می‌دهد که به افراد کمک می‌کنند تا نقاط قوت و جنبه‌های مثبت و همچنین کمبودهای خود را بشناسند تا بتوانند کارکرد انسانی خود را بهینه‌سازی کنند. رویکرد روان‌شناسی مثبت‌نگر این است که برپایه‌ی موفقیت‌ها استوار باشد (۲۵).

درباره‌ی ضرورت انجام پژوهش حاضر می‌توان گفت

3. Training character strengths and virtues based on seligman's theory

امروزه جوامع به‌سمت دانش‌های نوین و گسترش علوم و فناوری پیشرفته می‌رود و یکی از مؤلفه‌های توسعه‌ی هر کشوری نظام تعلیم و تربیت و منابع انسانی آن است که معلمان بیشترین سهم را دارند. معلمان نه‌تنها با تدریس علم و دانش سروکار دارند، بلکه با شرایط سنی و تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان و خصوصیات عاطفی و روانی آن‌ها نیز روبه‌رو هستند. براین اساس تجهیز آنان به شیوه‌های نوین آموزشی مبتنی بر نظریه‌های کارآمد بسیار اهمیت دارد. از طرفی باید اشاره کرد محیط مدرسه و کلاس درس، به‌سبب حجم روابط انسانی و مستمر و پویا با هیچ سازمانی مقایسه‌پذیر نیست. مسئولیت‌های متنوع و گاه متناقض شخصیت‌ها و نیازهای متفاوت، معلم را با انتظارات گسترده‌ی روبه‌رو می‌کند. براین اساس، لازم است معلمان بتوانند رفتارهای نوآورانه بیشتری را از خود نمایان سازند و در محیط تحصیلی به‌کار بندند. بنابراین با توجه به موضوعات مطرح‌شده و اهمیت رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان و همچنین نقش این قشر از جامعه در بهبود عملکرد شناختی، روان‌شناختی و هیجانی دانش‌آموزان، و ازسوی دیگر با توجه به خلأ پژوهشی حاضر (انجام‌نشدن پژوهش مشابه)، مسئله‌ی اصلی پژوهش حاضر بررسی اثربخشی آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی است. براین اساس فرضیه‌های پژوهش بدین صورت بود:

۱. آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن بر رفتارهای نوآورانه معلمان دوره‌ی ابتدایی مؤثر است.
۲. آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن بر تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی مؤثر است.

مواد و روش‌ها

طرح تحقیق

روش پژوهش حاضر کاربردی از نوع نیمه‌آزمایشی با طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه گواه و دوره‌ی پیگیری دو ماهه بود.

جامعه‌ی آماری

جامعه‌ی آماری پژوهش شامل معلمان دوره‌ی ابتدایی شهر اصفهان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ بودند.

معیارهای ورود و خروج

ملاک‌های ورود به پژوهش تمایل آگاهانه به شرکت در جلسات، داشتن حداقل پنج سال سابقه تدریس، جنسیت زن، دامنه‌ی سنی ۲۵ تا ۴۵ و دریافت نکردن مداخله‌ی روان‌شناختی همزمان بود. ملاک‌های خروج از پژوهش نیز شامل غیبت بیش از دو جلسه، همکاری نکردن و انجام ندادن تکالیف مشخص شده در کلاس و تمایل نداشتن به ادامه‌ی حضور در فرایند انجام پژوهش بود.

حجم نمونه

در این پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شده است. به این صورت که یکی از نواحی شش‌گانه آموزش و پرورش شهر اصفهان انتخاب (آموزش و پرورش ناحیه‌ی ۳) و با مراجعه به ده آموزشگاه ابتدایی این ناحیه، از معلمان درخواست شد، کسانی که برای حضور در پژوهش تمایل دارند، اعلام کنند. پس از این مرحله، معلمان داوطلب توسط ملاک‌های ورود به پژوهش بررسی شدند و تعداد سی نفر از آنان که ملاک‌های ورود به پژوهش را داشتند، انتخاب و به شیوه‌ی تصادفی در گروه‌های آزمایش و گواه گمارده شدند (پانزده معلم در گروه آزمایش و پانزده معلم در گروه گواه). سپس آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن به معلمان حاضر در گروه آزمایش ارائه شد. اما معلمان حاضر در گروه گواه مداخله‌ی حاضر را دریافت نکردند و در انتظار دریافت مداخلات حاضر بودند.

ابزار گردآوری داده‌ها

پرسش‌نامه‌ی رفتارهای نوآورانه (IBQ)^۴

پرسش‌نامه‌ی رفتارهای نوآورانه توسط جانسن (۲۶) به منظور سنجش رفتار نوآورانه‌ی شغلی معلمان تدوین شده است. این پرسش‌نامه دارای نه سؤال و سه مؤلفه‌ی تولید ایده، ارتقاء ایده و تحقق ایده است. این پرسش‌نامه براساس طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت با سؤالاتی مانند (تا چه اندازه در این شرکت برای بهبود انجام وظایف محوله، کارکنان ایده‌های جدید ارائه می‌دهند). به سنجش رفتار نوآورانه شغلی معلمان می‌پردازد. این پرسش‌نامه، بر درجه‌بندی پنج‌گانه‌ی لیکرت (از نمره‌ی یک تا نمره‌ی پنج) صورت‌بندی شده است. دامنه‌ی نمرات پرسش‌نامه بین ۹ تا ۴۵ است. هرچه امتیاز حاصل شده از این پرسش‌نامه بیشتر باشد، نشان‌دهنده‌ی میزان بیشتر رفتار نوآورانه‌ی شغلی معلمان خواهد بود و بالعکس. جانسن (۲۶)

4. Innovative Behaviors Questionnaire

روایی سازه‌ی این پرسش‌نامه را مطلوب و به میزان ۰/۸۹ گزارش کرده است. همچنین میزان پایایی پرسش‌نامه نیز با بهره‌گیری از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۳ گزارش شده است (۲۶). در پژوهش احمدی، نوری و گنجه (۲۷) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسش‌نامه مناسب ارزیابی شده است. همچنین ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده در پژوهش احمدی، نوری و گنجه (۲۷) برای این پرسش‌نامه بالای ۰/۷ برآورد شد. در پژوهش حاضر نیز میزان پایایی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ محاسبه شد. در پژوهش حاضر روایی پرسش‌نامه با استفاده از روش همسانی درونی ۰/۶۶ به دست آمد.

پرسش‌نامه‌ی تدریس اثربخش (ETQ)^۵

پرسش‌نامه‌ی تدریس اثربخش آموزگاران توسط محمودی و همکاران (۱۲) تدوین شده است. این پرسش‌نامه دارای ۳۴ سؤال و هشت مؤلفه (جامع‌نگری در تدریس، شناسایی و حل مشکلات یادگیری، طرح درس، ایجاد جو یادگیری، ارزشیابی، ایجاد روحیه و جو مثبت در کلاس، مدیریت زمان و استفاده از تقویت‌کننده‌های مثبت) است. این پرسش‌نامه براساس طیف لیکرت چهارگزینه‌ای (نمره‌ی یک تا چهار) با گویه‌هایی مانند (پیش از ورود به کلاس، طرح درس مناسب آماده می‌کنم) به سنجش تدریس اثربخش می‌پردازد. دامنه‌ی امتیاز این پرسش‌نامه بین ۳۴ تا ۱۳۶ خواهد بود. هرچه امتیاز حاصل شده از این پرسش‌نامه بیشتر باشد، نشان‌دهنده‌ی میزان بیشتر تدریس اثربخش خواهد بود و بالعکس. در پژوهش محمودی و همکاران (۱۲) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسش‌نامه مناسب ارزیابی شده است. پایایی پرسش‌نامه با استفاده از آلفای کرونباخ برآورد شد که ضریب پایایی کل پرسش‌نامه ۰/۹۳ حاصل شد (۱۲). در پژوهش حاضر نیز میزان پایایی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۶ محاسبه شد. در پژوهش حاضر روایی پرسش‌نامه با استفاده از روش همسانی درونی بین ۰/۶۳ تا ۰/۷۴ به دست آمد.

شیوه‌ی اجرای پژوهش

پس از اخذ مجوزهای لازم و انجام فرایند نمونه‌گیری (مطابق با آنچه ذکر شد)، معلمان انتخاب شده (سی معلم) به شیوه‌ی تصادفی در گروه‌های آزمایش و گواه گمارده شدند (پانزده معلم در گروه آزمایش و پانزده معلم در گروه گواه). سپس معلمان حاضر در گروه آزمایش آموزش

5. Effective Teaching Questionnaire

جدول ۱. خلاصه‌ی جلسات آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن (۱۶)

جلسه	هدف	محتوای جلسه
اول	جهت‌گیری	آشنایی با اعضای گروه، معرفی اعضا به یکدیگر، فقدان منابع مثبت، افسردگی را تداوم می‌بخشد: نقش غیبت یا فقدان هیجانات مثبت، توانمندی‌های منش و معنا در تداوم افسردگی و تهی‌بودن زندگی بحث شود. چارچوب روان‌درمانی مثبت‌نگر، نقش درمانگر و مسئولیت‌های مراجع بحث می‌شود.
دوم	تعهد	توانمندی خاص را تعیین کنید: مراجعان توانمندی‌های خاص خودشان را از مقدمه‌ی مثبت تعیین می‌کنند و درباره‌ی موقعیت‌هایی که این توانمندی‌های خاص در گذشته به آن‌ها کمک کرده است، بحث می‌کنند. سه مسیر منتهی به شادکامی (لذت، تعهد، معنا) بحث می‌شود.
سوم	تعهد/ لذت	پرورش توانمندی‌های خاص و هیجانات مثبت: رشد توانمندی‌های خاص بحث می‌شود. مراجعان برای شکل‌دادن رفتارهای خاص، عینی و دستیابی‌پذیر به‌منظور پرورش توانمندی‌های خاص آماده می‌شوند. نقش هیجانات مثبت در بهزیستی بحث می‌شود.
چهارم	لذت	خاطرات خوب در برابر خاطرات بد: نقش خاطرات خوب و بد بر حسب نقش آن‌ها در حفظ علائم افسردگی بحث می‌شود. مراجعان تشویق به بیان احساسات توأم با خشم و تلخی می‌شوند. اثرات ماندن در حالت خشم و تلخی بر افسردگی و بهزیستی بیان می‌شود.
پنجم	لذت/ تعهد	بخشش: بخشش به‌عنوان وسیله‌ی قدرتمندی که می‌تواند خشم و تلخی را به احساسات خنثی و حتی برای برخی افراد به هیجانات مثبت تبدیل کند، معرفی می‌شود.
ششم	لذت/ تعهد	قدردانی: از قدردانی به‌عنوان تشکر بادوام بحث می‌شود و خاطرات خوب و بد مجدداً با تأکید بر قدردانی برجسته می‌شوند.
هفتم	لذت/ تعهد	بررسی میان‌دوره‌ای درمان، بخشش و قدردانی هر دو پیگیری می‌شوند. اهمیت هیجانات مثبت بحث می‌شود. مراجعان تشویق می‌شوند به آوردن و مشارکت در بحث درباره‌ی روزنگار موهبت‌ها. اهداف مرتبط با توانمندی‌های خاص مرور می‌شوند. فرایند و پیشرفت به‌طور جزئی بحث می‌شوند. بازخورد مراجعان درباره‌ی منافع درمانی فراخوانده و بحث می‌شود.
هشتم	معنا/ لذت	قناعت در برابر بیشینه‌سازی: قناعت (به اندازه‌ی کافی خوب) در برابر بیشینه‌سازی در بافت کار پرزحمت لذت‌بخش بحث می‌شود. قناعت به‌واسطه‌ی تعهد در برابر بیشینه‌سازی تشویق می‌شود.
نهم	لذت	خوش‌بینی و امید: مراجعان هدایت می‌شوند به فکرکردن درباره‌ی زمانی که در یک کار مهم شکست می‌خورند، زمانی که یک برنامه‌ی بزرگ مضمحل می‌شود و زمانی که یک شخص آن را نمی‌پذیرند. از مراجعان خواسته می‌شود که توجه کنند که وقتی دری بسته می‌شود چه درهای دیگری باز می‌شوند.
دهم	تعهد/ معنا	عشق و دلبستگی: پاسخ‌دهی فعال، سازنده‌ی بحث می‌شود. مراجعان دعوت می‌شوند به شناسایی توانمندی‌های خاص سایر افراد با معنا بر آنان.
یازدهم	معنا	شجره‌نامه‌ی توانمندی‌ها: اهمیت شناسایی توانمندی‌های اعضای خانواده بحث می‌شود.
دوازدهم	لذت	حسن ذائقه: حسن ذائقه به‌عنوان آگاهی از لذت و ایجاد عمدی آن در گذشته معرفی می‌شود. کار پرزحمت لذت‌بخش تصریح‌شده به‌عنوان تهدید ممکن حسن ذائقه و نحوه‌ی محافظت در برابر آن.
سیزدهم	معنا	موهبت زمان: صرف نظر از اوضاع مالی، مراجعان قدردان یکی از موهبت‌های بزرگ را به‌همراه دارند، موهبت زمان. راه‌های استفاده از توانمندی‌های خاص برای پیشنهاد موهبت زمان در خدمت به شخص دیگری خیلی بیشتر از خودش، بحث می‌شود.
چهاردهم	انسجام	زندگی کامل: مفهوم زندگی کامل که لذت، تعهد و معنا را منسجم می‌سازد، بحث می‌شود. مراجعان آزمون‌ها را قبل از پایان جلسه تکمیل می‌کنند. پیشرفت مرور شده و نفع و ماندگاری توانمندی‌ها بحث می‌شود.

روش تحلیل آماری

در این تحقیق برای تحلیل اطلاعات به‌دست آمده از آمار توصیفی و آمار استنباطی بهره برده شد. در قسمت آمار توصیفی از میانگین و انحراف معیار و در آمار استنباطی، برای آزمون نرمال بودن توزیع متغیر وابسته از آزمون شاپیرو-ویلک^۶، برای بررسی همسانی واریانس داده‌ها از آزمون لوین^۷، برای مطمئن‌شدن از برقراری پیش‌فرض کرویت داده‌ها^۸ از آزمون موچلی^۹

فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن را در طی چهارده هفته به‌صورت هفته‌ای یک جلسه‌ی نود دقیقه‌ای در طی چهارده هفته دریافت کردند. این در حالی است که معلمان حاضر در گروه گواه هیچ‌گونه مداخله‌ای را در طول پژوهش دریافت نکردند و در انتظار دریافت مداخلات حاضر بودند. پروتکل آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن از رشید (۲۸) است که در ایران برای جامعه‌ی آماری معلمان توسط ابراهیمی، ارجمندینا و افروز (۱۶) به‌کار گرفته شده و روایی محتوایی آن تأیید شده است (جدول ۱).

6. Shapiro-Wilk test
7. Levine test
8. Data sphericity
9. Mauchly's Test

جدول ۲. میانگین و انحراف استاندارد رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش در دو گروه آزمایش و گواه

گروه‌ها	مرحله پیش آزمون		مرحله پس آزمون		مرحله پیگیری	
	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار
رفتارهای نوآورانه	گروه آزمایش	۳۰/۸۰	۴/۷۴	۳۹/۴۰	۳۷/۴۶	۳/۲۷
	گروه گواه	۳۱/۶۰	۴/۶۱	۳۱/۷۳	۵/۲۲	۴/۹۳
تدریس اثربخش	گروه آزمایش	۱۶۱/۴۶	۸/۳۳	۱۷۴/۵۳	۱۷۰/۲۰	۸/۶۵
	گروه گواه	۱۶۴/۴۰	۸/۷۰	۱۶۳/۲۶	۱۶۴/۲۶	۸/۸۴

و برای بررسی و آزمون معناداری فرضیه‌ی پژوهش از تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر^{۱۰} و همچنین از آزمون تعقیبی بونفرونی^{۱۱} برای مقایسه‌ی میانگین نمرات مراحل استفاده گردید. نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۳ نیز برای تجزیه و تحلیل اطلاعات به‌دست آمده استفاده شد.

ملاحظات اخلاقی

برای رعایت اخلاق پژوهشی، رضایت معلمان برای شرکت در برنامه‌ی مداخله‌ی آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن کسب شد و از کلیه‌ی مراحل مداخله آگاه شدند. همچنین به معلمان حاضر در گروه گواه اطمینان داده شد که آنان نیز پس از اتمام فرایند پژوهشی، در صورت تمایل این مداخله را به‌شکل رایگان دریافت خواهند کرد. افزون‌بر این به معلمان حاضر در هر دو گروه آزمایش و گواه اعلام شد که نیازی به ثبت مشخصات فردی خود نبوده و نتایج به‌صورت بی‌نام منتشر خواهد شد. گفتنی است این پژوهش کد اخلاق را به شماره‌ی IR.IAU.KHUISF.REC.1401.056 از کمیته‌ی اخلاق دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) دارد.

یافته‌ها

یافته‌های جمعیت‌شناختی نشان داد که در هر دو گروه آزمایش (۱۰ نفر یا ۶۶/۷ درصد) و گواه (۱۰ نفر یا ۶۶/۷ درصد) تحصیلات بیشتر افراد شرکت‌کننده لیسانس بوده است. آزمون خی‌دو در این رابطه نشان داد که بین دو گروه پژوهش از نظر تحصیلات افراد نمونه، تفاوت معناداری وجود ندارد. همچنین نتایج نشان داد که در هر دو گروه آزمایش (پانزده نفر یا صد درصد) و گواه (دوازده نفر یا هشتاد درصد)، رشته‌ی تحصیلی بیشتر افراد نمونه، رشته‌های علوم انسانی بوده است.

10. Analysis of variance with repeated measures

11. Bonferroni follow-up test

آزمون خی‌دو نیز نشان داد که بین دو گروه پژوهش از نظر رشته‌ی تحصیلی افراد نمونه تفاوت معناداری وجود ندارد. افزون‌بر این، نتایج بیانگر آن بود که در هر دو گروه آزمایش (هشت نفر یا ۵۳/۳ درصد) و گواه (هفت نفر یا ۴۶/۷ درصد)، سابقه‌ی کار بیشتر افراد نمونه، پنج تا ده سال بوده است. آزمون خی‌دو در این قسمت هم نشان داد که بین دو گروه پژوهش از نظر سابقه‌ی کار افراد نمونه تفاوت معناداری وجود ندارد. یافته‌ی نهایی بخش جمعیت‌شناختی نیز نشان داد که در هر دو گروه آزمایش و گواه (دوازده نفر یا هشتاد درصد)، بیشتر افراد نمونه، بین ۳۱ تا ۴۰ سال سن داشته‌اند. آزمون خی‌دو نیز نشان داد که بین دو گروه پژوهش از نظر سن افراد نمونه تفاوت معناداری وجود ندارد. میانگین و انحراف استاندارد رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری به تفکیک دو گروه آزمایش و گواه، در جدول ۲ ارائه شده است.

نتایج جدول توصیفی در جدول ۲، حاکی از آن بود که میزان رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان که در گروه آزمایش حضور داشتند، نسبت به گروه گواه افزایش یافته است که در ادامه، معناداری آن با استفاده از آمار استنباطی بررسی می‌شود. قبل از ارائه‌ی نتایج تحلیل آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر، پیش‌فرض‌های آزمون‌های پارامتریک سنجیده شد. بر همین اساس نتایج آزمون شاپیرو ویلک بیانگر آن بود که پیش‌فرض نرمال بودن توزیع نمونه‌ای داده‌ها در متغیرهای رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش در گروه‌های آزمایش و گواه در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری برقرار است ($P \leq 0/05$). همچنین پیش‌فرض همگنی واریانس نیز با آزمون لوین سنجیده شد که نتایج آن معنادار نبود که این یافته نشان می‌داد پیش‌فرض همگنی واریانس‌ها در متغیرهای رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش رعایت شده است ($P \leq 0/05$). نتایج آزمون t

جدول ۳. تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر به منظور بررسی تأثیرات درون و بین گروهی برای متغیرهای رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش

متغیر	مجموع مجذورات	درجه‌ی آزادی	میانگین مجذورات	مقدار f	مقدار P	اندازه اثر	توان آزمون
زمان	۳۰۵/۳۵	۲	۱۵۲/۶۷	۵۷/۴۲	۰/۰۰۰۱	۰/۶۷	۱
عضویت گروهی	۴۲۶/۸۴	۱	۴۲۶/۸۴	۲۵/۳۶	۰/۰۰۱	۰/۴۸	۱
تعامل زمان و گروه	۳۰۷/۰۹	۲	۱۵۳/۵۴	۵۷/۷۵	۰/۰۰۰۱	۰/۶۷	۱
خطا	۱۴۸/۸۹	۵۶	۲/۶۶				
زمان	۵۶۸/۶۹	۲	۲۸۴/۳۴	۲۴/۴۶	۰/۰۰۰۱	۰/۴۷	۱
عضویت گروهی	۵۰۸/۸۴	۱	۵۰۸/۸۴	۲۰/۳۷	۰/۰۰۰۱	۰/۴۲	۱
تعامل زمان و گروه	۷۷۱/۷۵	۲	۳۸۵/۸۷	۳۳/۲۰	۰/۰۰۰۱	۰/۵۴	۱
خطا	۶۵۰/۸۹	۵۶	۱۱/۶۲				

جدول ۴. مقایسه‌ی زوجی میانگین نمرات رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش آزمودنی‌ها بر حسب مرحله‌ی ارزیابی

متغیر	مرحله‌ی مبنا (میانگین)	مرحله‌ی مقایسه (میانگین)	تفاوت میانگین‌ها	خطای انحراف معیار	معناداری
رفتارهای نوآورانه	پیش‌آزمون	پس‌آزمون	-۴/۳۶	۰/۴۷	۰/۰۰۰۱
		پیگیری	-۳/۱۶	۰/۴۰	۰/۰۰۱
	پس‌آزمون	پیش‌آزمون	۴/۳۶	۰/۴۷	۰/۰۰۰۱
		پیگیری	۱/۲۰	۰/۳۸	۰/۱۰
تدریس اثربخش	پیش‌آزمون	پس‌آزمون	-۵/۹۶	۱/۰۸	۰/۰۰۰۱
		پیگیری	-۴/۳۰	۰/۹۷	۰/۰۰۰۱
	پس‌آزمون	پیش‌آزمون	۵/۹۶	۱/۰۸	۰/۰۰۰۱
		پیگیری	۱/۶۶	۰/۴۵	۰/۰۰۸

نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی تأثیر معنادار داشته و به ترتیب ۴۸ و ۴۲ درصد از تفاوت در نمرات رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی را تبیین می‌کند. از طرفی، نتایج نشان داد که نوع مداخله‌ی دریافتی (آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن) در مراحل مختلف ارزیابی هم بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی تأثیر معنادار داشته است و به ترتیب ۶۷ و ۵۴ درصد از تفاوت در نمرات رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی را تبیین می‌کند. حال در ادامه در جدول ۴ با استفاده از آزمون تعقیبی بونفرونی به مقایسه‌ی زوجی میانگین نمرات رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش پرداخته می‌شود.

نتایج حاصل از جدول ۴ نشان داد میانگین نمرات متغیرهای رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش در مراحل

نیز نشان داد که تفاوت نمره‌های پیش‌آزمون گروه‌های آزمایش و گروه گواه در متغیرهای وابسته (رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش) معنادار نبوده است ($P > 0/05$). این در حالی بود که نتایج آزمون موچلی نیز بیانگر آن بود که پیش‌فرض کرویت داده‌ها در رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش رعایت شده است ($P > 0/05$). نتایج آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر در جدول ۳ نشان می‌دهد که تغییرات مربوط به مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری اثر معناداری بر نمرات رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی داشته است و به ترتیب ۶۷ و ۴۷ درصد از تفاوت در واریانس‌های نمرات رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی را تبیین می‌کند. افزون بر این، عامل عضویت گروهی (آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن) یا نوع مداخله‌ی دریافتی هم بر رفتارهای

پس‌آزمون و پیگیری نسبت به مرحله‌ی پیش‌آزمون دچار تغییر معنادار شده است. همچنین نتایج حاصل از این جدول حاکی از آن بود که نمرات رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش در حد فاصل مراحل پس‌آزمون و پیگیری دچار تغییر معنادار نشده است.

بحث

پژوهش حاضر با هدف بررسی اثربخشی آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی انجام گرفت. نتایج نشان داد که آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی تأثیر معنادار دارد. یافته‌ی اول پژوهش حاضر مبنی بر تأثیر آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن بر رفتارهای نوآورانه معلمان دوره‌ی ابتدایی با نتایج پژوهش ابراهیمی ارجمندنیا و افروز (۱۶) مبنی بر اثربخشی برنامه آموزشی مبتنی بر روان‌شناسی مثبت‌نگر در افزایش رضایت شغلی معلمان مدارس استثنایی، با یافته‌ی مسیبی و همکاران (۱۷) مبنی بر اثربخشی بسته‌ی نوین آموزشی مثبت‌نگر بر بهبود مهارت‌های حرفه‌ای، توانمندی‌ها و توسعه‌ی سرمایه‌ی فکری معلمان، با گزارش آلن و همکاران (۱۹) مبنی بر اثر روش مقابله‌ای مثبت‌محور معلمان بر استرس، افسردگی و مشکلات خواب و موفقیت آن در امور آموزش و با یافته‌ی لی و لی (۲۱) مبنی بر اثر صلاحیت جمععی و مثبت‌نگری معلمان بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان همسویی داشت.

در تبیین یافته‌ی اول باید گفت که آموزش مثبت‌نگر (برخاسته از فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن) به پردازش‌های شناختی و هیجانی مثبت و توانایی‌های افراد تأکید دارد و به درمانگران پیشنهاد می‌کند که به وقایع مثبت زندگی افراد که با فراوانی اندکی در بستر زندگی آنان جریان دارد، توجه بیشتری داشته باشند (۲۲). براین‌اساس فنون و مهارت‌های آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن به معلمان یاری رساند تا بتوانند به تقویت و بهبود خودپنداره‌ی مثبت، امید به آینده، خوش‌بینی و مثبت‌اندیشی بپردازند. بنابراین این معلمان توانستند با به‌کارگیری مفاهیمی همچون مثبت‌اندیشی، خوش‌بینی و ادراک خودکارآمدی حاصل از تمرکز بر

نقاط مثبت خود، خلاقیت بیشتری را از خود نشان دهند و مبتنی بر آن رفتارهای نوآورانه‌ی بیشتری را نیز بتوان در آنان مشاهده کرد. همچنین باید اشاره شود که در طی برگزاری این جلسات آموزشی افراد به نقاط قوت خویش نسبت به قبل آگاهی بیشتری یافتند و تجربه‌های مثبت خود را درک کردند و به نقش این تجارب در افزایش و ارتقای توانمندی درونی خود پی بردند. از سوی دیگر باید دانست که توجه به نقاط مثبت، خودادراکی مثبت‌تری را به فرد القا می‌کند و همین امر سبب می‌شود که افراد باتکیه بر توانمندی درونی خود در موقعیت‌های دشوار و پر تنش، تاب‌آوری بالاتری را از خود ظاهر سازند و با کسب خودکارآمدی بیشتر، امید و خوش‌بینی بیشتری را به آینده از خود نشان دهند. بهبود تاب‌آوری، خودکارآمدی، خوش‌بینی و امید به آینده نیز با ارتقای توانمندی شناختی و هیجانی معلمان سبب می‌شود تا آنان رفتارهای نوآورانه بیشتری را از خود نشان دهند. افزون بر این می‌توان بیان کرد که در رویکرد مثبت‌نگر به‌عنوان زمینه‌ای از آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن، به‌منظور تسکین آسیب‌های روانی وارده به افراد، شادی و معنا را در زندگی آنان تقویت و به افزایش آن کمک می‌کند. آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن باتأکید بر تجربه‌ی هیجان‌های مثبت و از طرفی تمرکز بر یافتن معنا و شادی، می‌توان متصور بود که رفتارهای نوآورانه در محیط آموزشی به‌عنوان یکی از ارزش‌های معلمان شکل یابد و از این طریق بتوان مشاهده کرد که آموزش مثبت‌نگری سبب بهبود رفتارهای نوآورانه شود.

یافته‌ی دوم پژوهش حاضر نشان داد که آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن بر تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی مؤثر است. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌ی قاسمی‌حسین‌آبادی و همکاران (۱۵) مبنی بر اثربخشی آموزش گروهی مثبت‌نگری بر کیفیت زندگی و تاب‌آوری معلمان زن دانش‌آموزان استثنایی؛ با یافته‌ی بشکار و ملازهی (۱۸) مبنی بر اثربخشی آموزش مهارت‌های مثبت‌نگری بر کیفیت زندگی و شکوفایی روان‌شناختی معلمان و با نتایج پژوهش دانکر و همکاران (۲۰) مبنی بر اثر ارتباطات و احساسات مشترک معلم و دانش‌آموز و رفتار بین‌فردی و مثبت‌نگری معلمان در یادگیری دانش‌آموزان همسویی داشت. در تبیین یافته‌ی حاضر می‌توان

این پژوهش بود. همچنین متغیرهای مختلف فردی، شخصیتی، اجتماعی و خانوادگی می‌توانند بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی تأثیر بگذارند که این پژوهش به‌دلیل کمبود وقت قادر به بررسی عمیق و کنترل آن‌ها نبود. همچنین در این پژوهش از روش نمونه‌گیری تصادفی استفاده نشد که از محدودیت‌های پژوهش حاضر بود.

پیشنهادهای پژوهش

پیشنهاد می‌شود به‌منظور افزایش تعمیم‌پذیری نتایج، در سطح طرح پیشنهادی پژوهشی، این پژوهش در معلمان سایر پایه‌ها، شهرها و جوامع با فرهنگ‌های مختلف با کنترل اثر عوامل گفته‌شده و با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی انجام شود. با توجه به اثربخشی آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن بر رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی، در سطح عملی، پیشنهاد می‌شود مسئولان تصمیم‌گیر و تصمیم‌ساز سازمان آموزش و پرورش برای فعال‌سازی بیشتر متخصصان تربیتی در مراکز آموزش معلمان و دوره‌های ضمن خدمت آن سازمان اقدام کنند تا با استفاده از آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن تلاش کنند، رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی را افزایش دهند.

نتیجه‌گیری

براساس یافته‌های پژوهش حاضر می‌توان چنین نتیجه گرفت که اثربخشی آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن با بهره‌گیری از چشم‌انداز مثبت به زندگی، آموزش خوش‌بینی، امید به آینده، تعهد و معناجویی می‌تواند به‌عنوان روشی کارآمد به‌منظور بهبود رفتارهای نوآورانه و تدریس اثربخش معلمان دوره‌ی ابتدایی استفاده شود.

تشکر و قدردانی

مقاله‌ی حاضر برگرفته از رساله‌ی دوره‌ی دکترای تخصصی نویسندگی اول مقاله در دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان) بود. بدین‌وسیله از تمام معلمان حاضر در پژوهش، مدیران مدارس آنان و مسئولان آموزش و پرورش ناحیه‌ی سه شهر اصفهان که همکاری کاملی برای اجرای

گفت در رویکرد مثبت‌نگر به‌عنوان پایه‌ای از آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن، به افراد کمک می‌شود که نقاط قوت را در خود پیدا کنند. استفاده از تکنیک معرفی مثبت و در کنار آن توجه به توانمندی‌های فردی راهی را پیش روی مراجع قرار می‌دهد که مخالف با تفکر جست‌وجوی شکست‌ها و ضعف‌ها در افراد است (۲۳). افزون بر این روان‌شناسان فعال در حوزه‌ی آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن، هیجان‌ها و خاطرات مثبت را در بحث‌های خود با مراجعان راه‌اندازی کرده و به آن‌ها توجه می‌کنند. همچنین به موضوعات مرتبط با مشکلات مراجعان با هدف یکپارچه کردن هیجان‌های مثبت و منفی می‌پردازند. به‌عنوان مثال در کمک به افراد برای غلبه بر حادثه‌ی آسیب‌زا، درمانگر به توانمندی‌هایی که در نتیجه‌ی این تجربه‌ی ناگوار رشد می‌کند، نیز توجه می‌کند (۲۵). براین‌اساس آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن به معلمان کمک می‌کند تا بتوانند بر پردازش‌های شناختی، هیجانی و عاطفی ناکارآمد خود در محیط آموزشی غلبه کنند و با برانگیختن احساس‌ها و تجربه‌های روانی مثبت، ثبات روان‌شناختی و هیجانی بیشتری را کسب کنند و براساس شکل‌گیری امیدواری و مثبت‌اندیشی حاصل از آن، عملکرد یاددهی بهتری را نیز از خود نشان دهند که نتیجه‌ی آن بهبود در نمرات تدریس اثربخش آنان است. در تبیینی دیگر می‌توان بیان کرد که این روش می‌تواند راهی باشد که سبک تفکر و شیوه‌ی پردازش شناختی افراد دگرگون شده و به‌جای آن‌ها ساختارهای تفکری جدیدی بنا نهاده شود (۲۳). بنابراین معلمان با دریافت آموزش فضائل و توانمندی‌های شخصیتی مبتنی بر نظریه‌ی سلیگمن می‌توانند از افکار ناکارآمد مربوط به فرایند تدریسی که موجب شکل‌گیری هیجان‌های منفی می‌شود، خود را رها کرده و افکار و شناخت‌های مثبت و کارآمد را جایگزین آن نمایند. این روند سبب می‌شود تا معلمان خودآگاهی مثبتی را از خود در محیط آموزشی شکل داده و در نتیجه بتوانند تدریس اثربخش‌تری را ارائه کنند.

محدودیت‌های پژوهش

مطالعه‌ی حاضر نیز مانند سایر مطالعات دارای محدودیت‌هایی بود. محدودبودن جامعه‌ی پژوهش به معلمان دوره‌ی ابتدایی شهر اصفهان اولین محدودیت

پژوهش داشتند، قدردانی به عمل می‌آید.

سازمان دولتی و خصوصی برخوردار نبوده است.

سازمان حمایت‌کننده

تعارض منافع

پژوهشگر برای انجام این پژوهش از حمایت مالی هیچ

در این پژوهش هیچ تعارض منفعی گزارش نشده است.

منابع

1. Hsiao J-C, Cheng C-Y, Lin SS. When the school door closes, do teachers open a window? Using diary method to investigate teachers' online teaching practices and momentary experiences in crisis. *Comput Educ.* 2023;194:104678.
2. Ghorbani M, Naseri N, Shahnazari A. Designing a qualitative model of intellectual capital based on the organizational learning approach in education. *J New Approaches Educ Adm.* 2021;12(2):23-39. Persian.
3. Yaseen RAA. Evaluation of fungal pollution in the laboratories of the Department biology in the college of Education, University of Samarra. Iraq. *Mater Today Proc.* 2021;42:2247-50.
4. Patkooei EHP, Khorshidi A, Mohammadkhani K, Davoudi AHM, Nazem F. Providing a model of in-service training effectiveness of hormozgan province elementary education managers. *J Psychol Sci.* 2020;19(90):745-54.
5. Ghanbari M, Salimi S. The Role of Person-Job Fit on Innovative Work Behaviors Mediated by Job Independence and Work Engagement of Teachers. *J Career Organ Consult.* 2022;14(50):119-40. Persian.
6. Lin Q. Transformational leadership and innovative work behavior: The role of identification, voice and innovation climate. *Int J Hosp Manag.* 2023;113:1035-9.
7. Pasricha P, Nivedhitha K, Raghuvanshi J. The perceived CSR-innovative behavior conundrum: Towards unlocking the socio-emotional black box. *J Bus Res.* 2023;161:1138-44.
8. Safaei Fakhri L, Masanabadi S. The Relationship between Professional Maturity and Innovative Behaviors of Teachers Teaching at Second Period of Primary Schools in Shahr-e-Rey. *J Teach Prof Dev.* 2020;5(3):79-91. Persian.
9. Mehramiz S, Akbary Borng M, Rostami Nejad MA. Understanding teacher's innovative behavior based on their irrational beliefs and systems thinking. *J Innov Creat Hum Sci.* 2017;7(3):195-216. Persian.
10. Coleman H, Boit R, Butterworth L, La Paro K, Ricks T, Hestenes L, et al. Effective teaching strategies: Pre-service teachers' experiences in team taught courses in an interdisciplinary Early Childhood teacher education program. Mehramiz S, Akbary Borng M, Rostami Nejad MA. Understanding teacher's innovative behavior based on their irrational beliefs and systems thinking. *J Innov Creat Hum Sci.* 2017;7(3):195-216. Persian.
11. Bullen K, Davison K, Hardisty J. Community pharmacy as an effective teaching and learning environment: Student perspectives from a UK MPharm programme. *Curr Pharm Teach Learn.* 2019;11(9):902-8.
12. Mahmodi HO, Erfani N, Jomehri F, Niusha B. Compilation and examining the validation of a questionnaire regarding teachers' effective teaching method. *J Educ Schol Stud.* 2019;8(20):49-76. Persian.
13. Finefter-Rosenbluh I, Ryan T, Barnes M. The impact of student perception surveys on teachers' practice: Teacher resistance and struggle in student voice-based assessment initiatives of effective teaching. *Teach Teach Educ.* 2021;106:1034-42.
14. Abbasi G, Fathabadi J, Omid S, Zargham Hajabi M. The Effectiveness of a Positive Psychotherapy Program on Increasing Students' Psychological Capital and Well-being. *J Dev Psychol.* 2021;17(68):365-81. Persian.
15. Ghasemi HM, Zandipour T, Hosseinian S. Effectiveness of positivity group training on quality of life and resilience of female teachers of exceptional students. *Empower Except Child.* 2022;12(4):1-13. Persian.
16. Ebrahimi E, Arjmandnia AA, AFROOZ G. The Assessment of the Impact of an

- Educational Program Based on Positive Psychology on Increasing Job Satisfaction of Teachers Working in Exceptional School. *Empower Except Child*. 2017;8(22):79-87. Persian.
17. Mosayebi Z, Sharifirad G, Faramarzi S, Abolghasemi M. Designing, compiling and validating a new positive-oriented educational package based on the improvement of professional skills, capabilities and development of teachers' intellectual capital. *J Skills Train*. 2022;10(39):127-42. Persian.
18. Beshkar M, Mollazehi A. The Effectiveness of Positivity Skills Training on Quality of Life and Psychological Flourishing of Teachers. *J Nurs Educ*. 2023;12(2):123-33. Persian.
19. Aulén A-M, Pakarinen E, Feldt T, Lerkkanen M-K. Teacher coping profiles in relation to teacher well-being: A mixed method approach. *J Nurs Educ*. 2023;12(2):123-33. Persian.
20. Donker MH, van Vemde L, Hessen DJ, van Gog T, Mainhard T. Observational, student, and teacher perspectives on interpersonal teacher behavior: Shared and unique associations with teacher and student emotions. *Learn Instr*. 2021;73:1014-8.
21. Lee SW, Lee EA. Teacher qualification matters: The association between cumulative teacher qualification and students' educational attainment. *Int J Educ Dev*. 2020;77:1022-6.
22. Nevin SM, Wakefield CE, Le Marne F, Beavis E, Macintosh R, Sachdev R, et al. Piloting positive psychology resources for caregivers of a child with a genetic developmental and epileptic encephalopathy. *Eur J Paediatr Neurol*. 2022;37:129-38.
23. Nasset MB, Bjorngaard JH, Whittington R, Palmstierna T. Does cognitive behavioural therapy or mindfulness-based therapy improve mental health and emotion regulation among men who perpetrate intimate partner violence? A randomised controlled trial. *Int J Nurs Stud*. 2021; 113:1037-41.
24. Vada S, Prentice C, Scott N, Hsiao A. Positive psychology and tourist well-being: A systematic literature review. *Tour Manag Perspect*. 2020;33:100-5.
25. Edmonds M, McCall H, Dear BF, Titov N, Hadjistavropoulos HD. Does concurrent medication usage affect patient response to internet-delivered cognitive behaviour therapy for depression and anxiety? *Internet Interv*. 2020;19:100-6.
26. Janssen O. Job demands, perceptions of effort-reward fairness and innovative work behaviour. *J Occup Organ Psychol*. 2000;73(3):287-302.
27. Ahmadi H, Nouri A, Ganje A. Presenting a model of the impact of work culture on the innovative behavior and organizational performance of primary teachers in Ardabil using structural equation modeling. *J Educ Manag Res*. 2016;7(2):131-46. Persian.
28. Rashid T. Positive psychotherapy. In: Lopez SJ, editor. *Positive psychology: exploring the best in people*. Westport: Greenwood Publishing; 2008. p. 146-70.